

Az Erdélyi kérdés megoldására mintegy 40 határozatnak forrása állott. Ezzel került a nyilvánosság elé, és az azori és az akkori terveknek, amelyek a köztársaságban és politikai körökben felbukkantak. A lényegesen gondolatok mindezekből a tervekből azonban alighajban megállapíthatók.

A fenti megoldási lehetőségek, amelyek egyáltalában "megoldást" céloznak, nemcsak a politikai ábrándoké, az eddigi tervek tanulmányai alapján a követ-kezőknek képzelhetők el:

1. Az egész terület Magyarországban valóban a románok és németek részé- re nemzetiségi jogok biztosításával. Ez a megoldás még helyi önkormányzatok, községi kiegészítés esetén is kétféleképpen a románok, esetleg csehok részé- re, nem a németek részé- re.

AN ARABLYI KÉRDÉS EREDŐI
MEGOLDÁSI TERVEI.

2. Az egész terület Magyarországban valóban a románok és németek részé- re nemzetiségi jogok biztosításával. Ez a megoldás még helyi önkormányzatok, községi kiegészítés esetén is kétféleképpen a románok, esetleg csehok részé- re, nem a németek részé- re.

Összeállította: Balázs Oszkár

Handwritten signature: P. T. 1918

3. A terület megszerzése esetleg a maiál többrebb területtel valóval és a kisebbségek egyenlő számának megőrzésével vagy különös kisebbségekkel. A megőrzés talán militaryosságra bízva a mindenkori Magyar-ország felet, de tulajdonképp nem lenne a viszonyoknak felelő. A lakosságkisebbség a különféle körülmények által és eltérő adottságok között élő népek- től csak kiméletlen ridegséggel hajtható végre. A nehézséget növeli, hogy nagy tömegek megmozgatásáról lenne itt szó és földrajzi nehézségek miatt szálló vállalkozással állig huzható. Mindettől eltekintve is az Erdélyiek és az anyira ragaszkodók földjéhez, hogy inkább kintlódik a bizonytalan for- dulatoknak hozó jövő látomásaival, minthogy elhagyja a földet, ahol ősei vé- reztek és veréjtökéntek.

4. Magyarország és Románia egy ország kebelébe olvasztása, az által az Erdélyi kérdés kivételése. Ez a megoldás olyan nehézségeket okozna, hogy még egy nagyobb állam elvételét követően sem képzelhető el, hogy mindez ország teljesen lemondja a közötte lévő határt.

5. Erdélynek vagy legalább is legnyugatibb részének önkormányzatot felru- gása Magyarország vagy Románia kezénél. Esetleg teljesen független- sége. Ezek közül a változatok közül természetesen a magyar és a magyaror- szággal, a románok a Romániaival való kapcsolatot fogják keresni.

人 数

.....

.....

Perist

Az erdélyi kérdés megoldására mintegy 40 határozottabb formát öltött terv került a nyilvánosság elé, de se szeri se száma azoknak a terveknek, amelyek a közbeszédben és politikai berkekben felbukkantak. A lényeges gondolatok mindezekből a tervekből azonban dióhéjban megállapíthatók.

A főbb megoldási lehetőségek, amelyek egyáltalában "megoldást" céloznak nem pedig hatalmi ábrándképek, az eddigi tervek tanulságai alapján a következőként képzelhetők el:

1. Az egész terület Magyarországhoz csatolása a románok és németek részére nemzetiségi jogok biztosításával. Ez a megoldás még helyi önkormányzattal való kiegészítés esetén is kétségekívül a románok, esetleg csendesebb hangnemben a németek ellenzésével találkozna.

2. Az egész terület Romániához csatolása esetleg a nyugati határmenti övezet magyar lakta részének leszámításával a kisebbségi jogok ugyanolyan biztosításával, mint az előbbi esetben. Ezt a megoldást a magyarság hevesen elutasítaná és a németeket sem elégítené ki.

3. A terület megosztása esetleg a mainál tömörebb határok létesítésével és a kisebbségek egyenlő számának zálogoltartásával vagy kölcsönös kicserélésével. A zálogoltartás talán méltányosságra bírná a mindenkor harciasabb felet, de tulajdonképp nem venné a viszályoknak elejét. A lakósságkicserélés a különféle színvonalon álló és eltérő adottságok között élő népeknél csak kiméretlen ridegséggel hajtható végre. A nehézséget növeli, hogy nagy tömegek megmozgatásáról lenne itt szó és földrajzi nehézségek miatt kellő választóvonal alig húzható. Mindettől eltekintve is az erdélyiek zöme annyira ragaszkodik földjéhez, hogy inkább kinlódik a bizonytalan fordulatokat hozó jövő látomásaival, minthogy elhagyja a földet, ahol ősei véreztek és verejtékeztek.

4. Magyarország és Románia egy ország kebelébe olvasztása és ez által az erdélyi kérdés közömbösítése. Ez a megoldás olyan nehézségekbe ütköznék, hogy még egy nagyobb államszövetség keretében sem képzelhető el, hogy mindkét ország teljesen lerombolja a közöttük levő határt.

5. Erdélynek vagy legalább is legnagyobb részének önkormányzattal felruházása Magyarországon vagy Románia keretén belül, esetleg teljes függetlensége. Ezek közül a változatok közül természetesen a magyarok a Magyarországgal, a románok a Romániával való összetartozást fogják kedvezőbbnek látni. Ha a kérdést elfogulatlanul úgy próbáljuk mérlegelni mintha egyen-

sen Auszériából cseppentünk volna ide, akkor első pillanatra a teljes függetlenség látszik a legmegnyugtatóbb megoldásnak. Ez a szászok szempontjából is a legrokonszenvesebb lehetőség. Ha a fejlődés további lehetőségeit is megvizsgáljuk, akkor azonban jeles érvet találunk a Magyarországgal való valamilyen kapcsolat fenntartására. Az esetben ugyanis, ha Erdély teljesen önálló, akkor az ott számbeli túlsúlyban levő románok előbb-utóbb letéperheti a másik két nemzetet. Ez az aggodalom azért támadhat fel, mert az egymásiránti hangulat Erdélyben nem olyan békésen meghiggadt, mint a svájciaknál, ahol a németek jóval jelentékenyebb többsége sem okoz zavart. A Magyarországgal való kapcsolat hivatva volna biztosítani, hogy a gyengébb fél megett álljon valamilyen a belügyekbe elvben be nem avatkozó, de szükség esetén mégis tekintélyével befolyást gyakorló tényező. Természetesen ezt az álláspontot a kölcsönösen fennálló bizalmatlanság légköre sugalja, ami nem egészséges jelenség, de mégis számolni kell meglétével és kiküszöbölése körül holnapra nem fog megtörténni.

Mint hogy mindhárom érdekelt nép és sok külföldi szakértő véleményében több pontot találunk, amely fedi egymást, az előbb említett megoldási tervet kell a legindokoltabbnak tekinteni. A megoldási tervezetek sok gondolatot vetnek fel, amelyek gyakorlati szempontból figyelembe veendőek. Ezek közül a lényegesek: 1. Szükségesnek látják, hogy a három nemzet Erdély keretében lehetőség szerint külön területi egységekbe csoportosuljon.

2. Szükségesnek látják, hogy minden nemzetnek valamilyen önkormányzata legyen általa választott vezetőséggel.

3. Szükségesnek látják, hogy az egyes nemzetek tagjait nyilvántartásba vegyék.

4. Szükségesnek látják, hogy a közös ügyek intézésében mindhárom nemzet arányosan vegyen részt.

5. Szükségesnek látják, hogy azok, akik más nemzet területére jutnak, személyileg ott is élvezhessék azokat a jogokat, amelyek nemzetiségük megtartásához szükségesek.

Ezek a legfőbb gondolatok, amelyeket a régebbi tervezők koruk szükségletének megfelelően egy-egy gondolattal kiegészítettek /pl. választójogi, egyházi stb. kérdések/. A gyakorlati kérdéseket a fenti 5 alapelv szemlőtt tartásával a jelen idők követelményeinek megfelelően újból meg kell vizsgálni.

Mielőtt az 5 alapelv részletes vizsgálatába belébojtkozhatnánk, még tisztázni kellene, hogy az ilyen egyesítés szemszög alatt elbírálandó terület tulajdonképp mit is foglalna magába ?

Kétségen kívül magába foglalná a teljes szűkebbenvett erdélyi területet. Népi szempontból ide kívánczik a partiumi és bánági románság is. A Partiumnak már az erdélyi vajdaság idejében is volt több-kevesebb köze Erdélyhez. Az Árpádkor elején Máramaros, Ugocsa, Szatmár és a későbbi Középszolnok területe is az erdélyi püspökséghez tartozott. Az IX. Árpádkorban szokás volt a királyi hercegnek országrészt adni. I. Béla és I. László országrésze következtethetőleg Erdélyre és a szomszédos vármegyékre terjedt ki. A IV. Béla és V. István idejében volt ifjabb királyság idején is együtt volt a Tiszántul Erdéllyel. Többször kapcsolódott a vajda személyéhez Erdélyen kívül eső terület. Így 1361-1441 között állandóan a vajda vezeti a szolnoki ispánságot és így hatalma a Tiszáig nyúlik. Debreceni Dózsa vajda 1317-31 között Szabolcs, Szatmár, Szolnok, Bihar és Kraszna megyék külön megbízott bírája is. 1366 táján Lackfi Péter erdélyi vajda és családtagjai állanak Szolnok, Temes, Arad, Csanád, Máramaros, Ugocsa, Szatmár, Bereg, Ung és Zemplén megye élén ^{is}. 1433-ban Csáki László vajda a szokásos szolnoki ispánságon kívül Bihar ispánja is és Perényi János székely és besztencei ispán Máramaros, Ugocsa, Szatmár, Kraszna sőt Szepes megye ispánja is. Több vajda és így Hunyadi János is viseli a temesi ispánságot. Ez az Erdéllyel való kapcsolat a jogszokások terén is működött. Azt az erdélyi szokást, hogy több vármegye együttesen tartsa törvényező gyűlését, a Partiumban is megtaláljuk. Így 1279-ben Szolnok, Békés, Zaránd, Szabolcs, Kraszna, Bihar és Szatmár megyék részére IV. László Váradon együtt tart gyűlést. III. András ugyanitt Szolnok, Bihar, Szabolcs, Szatmár és Kraszna megyéknek tart gyűlést. 1435-ben Pálóczi Mátyás nádor Bihar és Kraszna megyéket egyíti így egybe.

A Mohács utáni országszakadáskor szintén számos tiszántúli megye osztozik Erdély sorsában. Az erdélyi fejedelemség idején rendszerint a későbbi Krassó-Szörény, Arad, Zaránd, Bihar, Kraszna, Máramaros és Kővár területe sőt még Békés megye is kapcsolt részként szerepel. Rudolf Bocskai élete tartamára Bereg, Ugocsa, Szatmár és Szabolcs megyéket is átnyúl a bécsi bekébe. Bethlen Gábor idején hét északkeleti megye közöttük Ugocsa és Szatmár is Erdélyhez kapcsolódik. Az Erdélytől nyugatra eső terület a török uralom alá került, majd Békés és Bihar felszabadulva nem kerül vissza Erdélyhez. 1732-ben III. Károly a Partiumból Máramaros és Arad megyéket Magyarországhoz csatolta, Zaránd megyét megosztotta és így Középszolnok, Kraszna és Kővár-vidéke maradt csak Erdélynek.

A trianoni határ megvonása is nyugatra terjesztette ki Erdélyt és még a határ megváltozása nem vonta el ezt a területi kapcsolatot. Még ma is

számos intézmény és többek között az Erdélyi Párt fennállása is Erdélyhez kapcsolja a most hivatalosan Keleti Részeknek nevezett területet.

Látjuk tehát, hogy a történelem évszázadai során minduntalan kiáramlik az erdélyi befolyás az északi és nyugati peremvidékre. Történelmileg tehát nem szokatlan ennek a területnek Erdélyhez kapcsolódása. A trianoni béke által megállapított határokon túlmenőleg azonban semmi egyéb ma működő ok nem indokolná további területek Erdélyhez kapcsolódását. A trianoni béke által megállapított határok mellett gazdasági és közlekedési okok említethetők. A néprajzi okok emellett a következők: egyrészt az, hogy a románság benyuló ékekké sok helyen megközelíti a trianoni határt, másrészt a nyugati magyar többségű sáv levágása érzékenyen gyöngítene az Erdélyben maradó magyarság súlyát. A románság kétségkívül nem venne jónéven, ha ezek a területnek lekapcsolásával, ha kis számban is, románok kerülnének Magyarországra és az Erdély nyugati lejtőjén élő románok közlekedési fővonalukat elvesztve a hegyekbe szorulnának. Magyar szempontból is figyelembe kell venni azt, hogy az Erdélyben maradó magyarságnak nem csökkentése, hanem inkább erősítése a célzzerű. Magyarországnak sem gazdasági, sem hadászati szempontból nem jelent különösebb előnyt, ha csak a síkságból kap egy csíkot, de a hegyek gerincére nem jut fel. Előnyös viszont az, hogy ezzel a földrajzilag Magyarországhoz olvadó vidékkel Erdélynek a Magyarország felé való kapcsolatait növelje és Erdélynek nyitott kapuja, ablaka legyen Magyarország felé, s nem a félkörben Erdély köré csavarodó Románia gyomrába lőkje. Mindezek az okok arra indíthatnak, hogy a trianoni béke által elcsatolt egész területet, a bővebb értelemben vett Erdélyt egységesen nézzük a következő vizsgálgatásban.

A fentebb vázolt terület lakossága 5-6 millió között van s így Dániánál, Szumminál, Irországnál és Svájcánál nagyobb lakossága és lélekszámban Bulgária és Svédország után következik. Így nem tekinthető törpe országnak, bár a kisebbek közül való. Gazdaságilag váltakozik benne a fában, bányakincsekben, vízierőben bővelkedő hegyvidék a nyugati széleken s főleg a Bánságban elterülő termékeny földekkel. Lakosságában nagyjában mondhatjuk 5 románra 3 magyar és 1 német esik. Erdélyország megalakulása valószínűleg elvenné az élet annak a mindig mérgező viténak, amely Magyarország és Románia között fennáll és ahelyett, hogy ezeket az országokat a nagyobb külső kérdésekre engedné tekinteni, lekötí ebbe a vitába.

Egy európai vagy legalább dunavidéki állam szövetség létrejövetele természetesen lényegesen könnyebbé tenné Erdély helyzetét, mert könnyebb

tagállamnak lennie, mint teljesen önálló szerepet vállalnia. Láttuk, hogy a mai háboruban milyen hatalmas fegyveres erők mérkőznek, de békében sem pihennek az erők, hanem gazdasági téren mérkőznek. Amint Svájc példája mutatja, a nehéz körülmények között is megélhet a kis állam, de amint Belgium és Hollandia esete mutatja, a gazdaság nagy nemzeti szerencsétlenségek idején összeomolhat és az ország háborúba sodródhat. Egy nagyobb államalakulat keretében nagyobb biztonság remélhető.

Erdélynek önállósággal vagy önkormányzattal való felruházása esetén nem kell gondolnunk, hogy a belsejében feltorlódott ellentétek mintegy varázsütésre elsimulnak. Három nép él benne, amely a történelem eddigi folyamán eleget tett azért, hogy egymás emelkedési vágyát letörje, sőt egymást el is veszejtse. A nemzetek tragikus gyűrközését az egyéni szerencsétlenségek sok apró keresztsége kíséri. Nagy, nagyon nagy az egymás iránti bizalmatlanság és nem ok nélkül. Beszéltek ugyan a jóhiszeműek transzilvanizmusról, mint olyan érzésről, amely a három népet egybeformáztja. Tisztán kell azonban látnunk, hogy a transzilvanizmussal nem az a baj, hogy kevés, hanem éppen túlsok, mert három van belőle. Mikó Imre az Ellenzék 1943 novemberi számaiban rámutatott arra, hogy a transzilvanizmust másként lehet a románoknál, magyaroknál és németeknél észlelni. Amire azonban ő rámutatott, az tulajdonképp nem más, mint az, hogy a három nép transzilvanizmusát, hogyan igyekeznek a gyakorlatban hasznosítani. A transzilvanizmus lényege azonban kettős irányú. Az egyik az, hogy mindhárom erdélyi nép görcsösen ragaszkodik Erdély földjéhez. Lelkében él az ott eltöltött évszázadok küzdelme a amiért megküzdött, eleresztani nem akarja. A másik iránya pedig az, hogy mindhárom erdélyi nép az ő anyaországában lakó fajtestvéreitől valamelyest különbözik. Ezt rendszerint nem illik kimondani, de mégis így van. Mindegyik hű a maga fajtájához és mint testvérét szereti az anyaországbélit s ha civódik is vele, mint testvérevel civódik. Egyik sem szereti azonban, ha anyaországbéli az, aki őt Erdélyben igazgatja. Mindegyik nyilvántartja, hogy lám ide meg ide nem erdélyit, hanem "külföldit" tettek. Bármennyire is törődjék Erdéllyel az anyaország, mégis mindig kevés, mert számontartják, hogy ebből meg ebből az anyaországnak mégis több jutott. Ez a transzilvanizmus kicsinyes, néha igazságtalan ítéletekbe tévedő formája. Olyan transzilvanizmus, amely azt mondaná, hogy az Erdélyben élő másik nemzetiségbélit szeressed jobban, mint az anyaországbéli fajtestvéredet, azonban nincs. A transzilvanizmus akkor lendül ki kicsinyesebb alakjából, ha nemcsak egyesek, hanem a szélesebb néprétegek agyában

is felmerül az a tudat, hogy saját fajtámnak s mégpedig az egész fajtámnak is jobban tudok használni, ha honfitársaimmal megtalálom azt az utat, amelyen mindannyian békésen megférünk. ~~Még~~

Még ha a mai napon valami csoda folytán minden erdélyiből a legbékésebb és egyetértőbb lény válna, még akkor is szükség volna arra, hogy a nemzeti-ségi surlódások elkerülésére minden megtörténjék.

A régebbi tervezetek által felvetett gondolatok között van néhány olyan, amelyet meg kell szivlelni. ~~Azok a gondolatok, amelyek a nemzeti-ségi surlódások elkerülésére vezetnek.~~ Ezért vissza kell térnünk a már fentebb említett 5 alapelvhez, mert ezek jelölik meg az utat, amely a belső surlódások ~~elkerüléséhez~~ ~~megszűntetéséhez~~ vezet.

A három nép lehetőleg külön területi egységekbe csoportosítása nem kis feladat, mert hiszen közismert az erdélyi néprajzi térkép összevissza tarkasága és az ehhez párosuló földrajzi ~~földrajzi~~ nehézségek. A történelmi beosztást nem lehet alapul venni s ugyancsak alkalmazhatatlan a történelmi és földrajzi háttér híján a svájci kanton rendszer. A kettőből gondolatot merítve azonban talán haladhatunk valamire. Mintegy két-három járányi területeket lehetne kialakítani akként, hogy azok határain belül lehetőleg egy nemzetbéliiek éljenek együtt. Még ilyen kis egységek alkotása esetén sem kerülhető azonban el, hogy egyes közigazgatási kis egységek -nevezzük hagyományos néven székeknek -ne exklávák és enklávák csoportjából álljanak. Így például az egyébként nem megvetendő számú belső-szolnoki magyarság vagy a szász-román vegyes vidék és főként a Bánság néprajzi körülményei más megoldást nem javasolnak. Inkább legyen, tarka és foltos a térkép, mintsem hogy egybezárjuk a népeket akkor, amikor az elkerülhető lenne. A régi Erdélyben is számos szigetecske tartozott a törvényhatóságokhoz, sőt Belső-Fehér megye másból sem állott. Az ilyen beosztással nagyjából egy nemzetiségű székeket lehet alkotni kivéve egykét nagy várost, amelyet külön kell kezelni. Az így egynyelvűvé tett széken nincs szükség többszörös hivatalos nyelvre és a nemzetiségi torzalkodás felülete is kisebb. A székek körvonalozásánál természetesen kívül maradnak egyes, a távolság miatt benemkapcsolható községek és egyes községekben elszórt kisebbségek. De ezekről később kell szólni. A kicsiny székek elsősorban olyan ügyek intézését tudják jól ellátni, amely a helyi érdekekkel áll szoros összefüggésben. Nagyobb távlatot igénylő ügyeket már rájuk bízni nem lehetne, s így az önkormányzati teendők egy részét s főleg a közlekedési és gazdasági vonatkozásúakat, amelyek a nemzeti jelleggel nincsenek olyan szoros ~~összefüggésben~~

kapcsolatban, nagyobb egységekre kell bízni. A régi Erdély életében ilyen a kisebbeket összefogó nagyobb egység gondolata megvolt. Ilyenak voltak tulajdonképp a székely ispánság, a Hétazék és Kétazék illetve később a szász egyetem. Púscariu János 1863-64 évi országgyűlési tervezete is tartalmaz valami kettősséget az albtörvényhatósági körzetek javaslásával. A román időkben bevezetett pinut rendszer is elég jól beült volna, ha a határmegállapításnál nem nemzetiségi politika gondjai vezetnek és lett volna idő az intézmény kifejlesztésére. A mai magyar rendszerben is számos hatóság van, amelynek vármegyénél nagyobb hivatali körzete van, csak ezek a körzetek nincsenek elég öntudatosan kiképezve. Az erdélyi nagyobb egységek - nevezzük történelmi alapon ispánságoknak - határmegvonásánál a nemzetiségi elvet csak lehetőség szerint szabad érvényesíteni, de az első szempont a földrajzi egységesség kell legyen. Ezek az ispánságok igen alkalmasak lehetnek a központi kormányzat tehermentesítésére főleg a szakigazgatás terén.

A második alapelv azt követeli, hogy mindegyik nemzetnek valamilyes önkormányzata legyen. Ez az önkormányzat nem területi, hanem személyi alapon kell nyugodjék. Minden a nemzethez tartozó egyednek lehessen meg az összefüggése a nemzet egészével. A nemzeti igazgatásba bevonható minden a nemzeti lét különlegességével összefüggő és a területi alapon nyugvó állami közigazgatástól különválaztható feladat. A nemzetek belső alkotmányát néhány általános alapelv leszegyezése mellett a nemzetekre lehet bízni. A nemzetek vezetőinek az állam első tiszviselői között kell helyet biztosítani.

A nemzeti igazgatás kiegészítője a nemzetek/^{tagjainak} nyilvántartásba vétele. A nemzettagságot először mindenki szabadon választhassa meg, később a születés döntse. Meg kell adni a lehetőséget arra, hogy különböző nemzetiségű szülők gyermekei felnövekedve választhassanak nemzetet. Az egyik nemzetből a másikba átlépést kizárni nem lehet, de hosszabb felmondási időt lehet kikötni, amely alatt egyik nemzet által adott jogokat se élvezhessen korlátlanul az átlépő. Múltánytalan lenne, ha a kilépő vagy még végleg fel nem vett a nemzeti közösség életére irányító befolyást gyakorolna.

A közös országos ügyek intézésében mindhárom nemzetnek arányos részt kell kapnia, és ki kell zárni azt a lehetőséget, hogy bármelyik túlsúlyra tegyen szert. Az államigazgatás tiszviselői azoknak az állampolgároknak nyelvét, akikkel dolguk van ismerni kötelesek. Elvben az államigazgatás háromnyelvű legyen, ami nem jelenti azt, hogy ~~szászok, magyarok, románok~~ róma-

széki sóbánya tisztviselői kara köteles legyen németül tudni. Az állami igazgatás fontosabb intézkedései ellen a nemzeti szerveknek valami tiltakozási jogot biztosítani kell, amelynek megnyilvánulási formája az intézkedés súlyának megfelelően változó lehet. Más módon kell ~~akkor~~ megakadályozni egy nemzet érdekébe vágó országos törvény létrejöttét és más módon kell ~~eljárni~~ egy a nemzeti jogokat sértő kis tisztviselővel szemben eljárni.

Biztosítani kell végül azt, hogy bizonyos nemzeti jogokat minden egyén élvezhessen, még akkor is, ha nem az ő nemzetének jellegével bíró székben él. ^{a lehetőség szerint/} Meg kell engedni, hogy a hatósághoz saját nyelven forduljon és saját nyelven kaphassa a katonai kiképzést. Meg kell akadályozni, hogy nemzeti érzésében őt bárki sértgesse.

Az 5 alapelvben lefektetetteken kívül természetesen egyéb kérdések is vannak, amelyek szabályozásra szorulnak. Így a legfontosabb az állami jóvedelem megoszlásának kérdése, amely talán úgy oldható meg, ha bizonyos összeget mindhárom nemzet körülbelül egyformán kap felsőoktatása, rádióleadásai stb. céljára, amely tevékenységek aránylag kevésbé függenek a halgatóság számától. Ezenkívül a többi igazgatási költséget lélekszám szerint lehet a nemzeteknek osztani. Az állami és egyéb területi egységeken alapuló kiadások természetesen közösek:

Mindezek a gondolatok csak néhány alapvonást akarnak megjelölni abból, amit részben már a korábbi tervek is hangoztattak s ezzel mintegy a jelen körülmények közötti megvalósítás esetén felmerülhető szükségletek kielégítésére kívánnak célozni.

Az erdélyi himnuszból ~~XXXXXX~~ idézhetünk ~~XXXXXX~~ lehet azokat a sorokat, amelyek Erdély szépségét dicsérik. Mindenki, aki Erdélyben járt átérzi ezeket, de az utolsó két sort, amely az erdélyieket az egyetértésre hívja fel, az erdélyieknek kell átérezniük, mert a fegyvernél, gazdagságnál sokkal erősebb az, ha tényleg köréjük fonódik "az egyetértés köteleke".